

Europees internationaal privaatrecht – huidige trends en overzicht

Patrick Wautelet

Structuur

- Opdracht : 'opfrissing Europees internationaal privaatrecht'
- Hoe? 4 sessies – halve dagen
- Beperkingen :
 - Grote lijnen → nadruk op 'rode draden'
 - Theorie vs praktijk
- Vragen/opmerkingen!

FOD Justitie - April 2013

- **Deel I** - algemene inleiding
- **Deel II** – het Europees burgerlijk procesrecht : de bevoegdheid
- **Deel III** – het Europees burgerlijk procesrecht : vrij verkeer van beslissingen en akten
- **Deel IV** – welk recht is van toepassing krachtens Europees ipr?

Deel I – Algemene inleiding

- § 1. Doelstellingen
- § 2. Wettelijk kader
- § 3. Negatief ipr
- § 4. Overzicht van het Europees 'acquis'
- § 5. Overzicht van de lopende projecten
- § 6. Verhoudingen tussen Europees ipr en nationaal / internationaal ipr

FOD Justitie - April 2013

Deel I – Algemene inleiding

A. Doelstellingen

- Waarom Europees ipr?
- *Vgl. VSA : (nagenoeg) geen federaal ipr (op *Full Faith & Credit Clause* na)*
- *Vgl. Belgisch ipr – doelstellingen IPR Wetboek?*

Deel I – Algemene inleiding

A. Doelstellingen

- Doelstellingen van Europees ipr zijn in de tijd veranderd
- Oorspronkelijke doelstelling : vervolledigen van de interne markt:
 - Uitgangspunt : verschillen tussen Lid-Staten (recht, tradities, taal, enz.) maken dat interne markt zonder ipr niet perfect is
 - Eenmaking materieel recht onmogelijke opgave

Deel I – Algemene inleiding

A. Doelstellingen

- Vandaar belang van 'wederzijds vertrouwen' als basis voor samenwerking
- Gevolg? EU kan niet steunen op bestaande ipr-initiatieven (→ Haagse conferentie)

Deel I – Algemene inleiding

A. Doelstellingen

- Belet niet dat andere doelstellingen ook doorsijpelen – bv. :
bescherming van bepaalde categorieën rechtsonderhorigen (consumenten, werknemers en verzekeringsnemers) :
 - Bevoegdheid
 - Toepasselijk recht

Deel I – Algemene inleiding

A. Doelstellingen

- Met de jaren, interne markt op de achtergrond, Europese judiciële ruimte wordt doelstelling *an sich*
- Emancipatie tav interne markt – EU-burger wordt centraal → nieuwe accenten

Deel I – Algemene inleiding

A. Doelstellingen

- Nieuwe accenten :
 - betere toegang tot de rechter – rode draad door alle ipr-instrumenten
 - Bevordering wilsautonomie : duidelijke stellingname van Europees ipr
 - Rechtskeuzevrijheid (contracten / buiten contracten)
 - Keuze tussen verschillende rechters (vb. art. 3 Brussel II*bis*)

Deel I – Algemene inleiding

B. Wettelijk kader

- Merkwaardige evolutie: van art. 220 Verdrag tot art. 81 Verdrag
 - _ Art. 220 *in fine* Rome Verdrag 1957 : “De Lid-Staten treden, voor zover nodig, met elkaar in onderhandeling ter verzekering, voor hun onderdanen, van de vereenvoudiging van de formaliteiten waaraan de wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging van rechterlijke beslissingen en scheidsrechterlijke uitspraken onderworpen zijn”

 - _ Art. 81 VWEU : “De Unie ontwikkelt een justitiële samenwerking in burgerlijke zaken met grensoverschrijdende gevolgen, die berust op het beginsel van wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen en van beslissingen in buitengerechtelijke zaken”

Deel I – Algemene inleiding

B. Wettelijk kader

- 6 belangrijkste doelstellingen :
 - _ Wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging tussen de lidstaten van rechterlijke beslissingen
 - _ Grensoverschrijdende betekening en kennisgeving van gerechtelijke stukken
 - _ Verenigbaarheid van de in de lidstaten geldende regels voor collisie en jurisdictiegeschillen
 - _ Samenwerking bij het vergaren van bewijsmiddelen
 - _ Daadwerkelijke toegang tot de rechter
 - _ Wegnemen van de hindernissen voor de goede werking van burgerrechtelijke procedures

FOD Justitie - April 2013

Deel I – Algemene inleiding

B. Wettelijk kader

- Huidig kader :
 - Europese raad stelt de “strategische richtsnoeren” in programma's (art. 68)
 - Gewone wetgevingsprocedure (voorstel Commissie; akkoord Raad + Parlement) + controle op subsidiariteitsbeginsel door nationale parlementen
 - “met name wanneer dat nodig is voor de goede werking van de interne markt”

Deel I – Algemene inleiding

B. Wettelijk kader

- Bijzondere procedure voor “maatregelen betreffende het familierecht met grensoverschrijdende gevolgen”
 - _ Welke maatregelen? Onderhoud vs Erfrecht
 - _ Bijzondere wetgevingsprocedure : vastgesteld door de Raad, éénparigheid van stemmen – raadpleging van het Parlement
 - _ 'Passerelle' : gewone wetgevingsprocedure indien voorstel van de Commissie én besluit van de Raad met eenparigheid van stemmen, na raadpleging van Parlement (vetorecht nationale Parlementen)

FOD Justitie - April 2013

Deel I – Algemene inleiding

B. Wettelijk kader

- 2 bijzondere punten:
 - 'Nauwere samenwerking' (Rome III)
 - Bijzondere status van:
 - Denemarken (opt out) – Protocol nr. 22
 - Ierland + VK (opt in) – Protocol nr. 21

Deel I – Algemene inleiding

C. Negatief ipr

- Zoals alle andere rechtstakken moet ipr van de Lid-Staten ook EU-conform zijn
- Via primair EU-recht 'bouwt' HvJ mee aan Europees ipr – zij het op negatieve manier

Deel I – Algemene inleiding

C. Negatief ipr

- vb. : ipr van de Lid-Staten inzake naam
- België?
 - Art. 37 WIPR – toepassing van de nationale wet van de betrokkene
 - Art. 39 WIPR – geen erkenning van vaststelling/wijziging van naam in het buitenland in bepaalde omstandigheden

Deel I – Algemene inleiding

C. Negatief ipr

- HvJ *Garcia Avello* (2003) : LS mag niet weigeren om rekening te houden met andere (Europese) nationaliteit van eigen onderdaan (ook indien geen werkelijke band)
- HvJ *Grunkin Paul II* (2008) : LS mag niet weigeren om gevolg te geven aan naam vastgesteld in andere LS, ook indien in strijd met eigen verwijzingsregel
- HvJ *Wittgenstein* (2010): LS behoudt marge om naamswijziging in andere LS niet te erkennen

Deel I – Algemene inleiding

C. Negatief ipr

- Welke ruimte voor nationaal ipr?
 - Keuze van verwijzingsfactor : vrij
 - Toepassing van verwijzingsfactor : beperkingen

Deel I – Algemene inleiding

C. Negatief ipr

- Belangrijkste beperking voor LS :
ontvangst van situaties
totstandgekomen in het buitenland
- Naar een beginsel van
'meeneembaarheid' van persoonlijk
status?
- vb. : huwelijk tussen personen van
hetzelfde geslacht

Deel I – Algemene inleiding

D. Overzicht van het Europees 'acquis'

- Acquis van Europees ipr :
 - Bijzonder belangrijk
 - Zeer divers
 - In snelle ontwikkeling

Deel I – Algemene inleiding

D. Overzicht van het Europees 'acquis'

- 1ste generatie:
 - Verordeningen procesrecht
 - Brussel I (44/2001)
 - Brussel II *bis* (2201/2003)
 - EET (805/2004)
 - Betalingsbevel (1896/2006) / Kleine geschillen (861/2007)

Deel I – Algemene inleiding

D. Overzicht van het Europees 'acquis'

- Verordeningen toepasselijk recht:
 - Rome I (593/2008)
 - Rome II (864/2007)
 - Rome III (1259/2010)

Deel I – Algemene inleiding

D. Overzicht van het Europees 'acquis'

- Sectoriële instrumenten:
 - InsolventieVo (1346/2000)
 - AlimentatieVo (4/2009)
 - ErfrechtVo (650/2012)

Deel I – Algemene inleiding

D. Overzicht van het Europees 'acquis'

- Overige instrumenten:
 - BetekeningsVo (1397/2007)
 - BewijsVo (1206/2001)
 - Legalisatieverdrag (25.05.1987)

Deel I – Algemene inleiding

D. Overzicht van het Europees 'acquis'

- Overige regels:
 - Toepassingsgebied van geharmoniseerde materiële regels (vb. : art. 10 Richtlijn 2003/6 – handel met voorwetenschap)
 - Bijzondere verwijzingsregels (vb. : art. 9 Richtlijn collateral 2002/47)

Deel I – Algemene inleiding

D. Overzicht van het Europees 'acquis'

- Art. 10 Richtlijn 2003/6: LS moeten de “verbodsbepalingen en vereisten” van de richtlijn toepassen op:
 - _ op hun grondgebied of in het buitenland uitgevoerde activiteiten betreffende de financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt die gelegen is of werkzaam is op hun grondgebied...
 - _ op hun grondgebied verrichte handelingen betreffende financiële instrumenten die zijn toegelaten tot de handel op een gereguleerde markt in een lidstaat...

Deel I – Algemene inleiding

D. Overzicht van het Europees 'acquis'

- Art. 9 Richtlijn Collateral : alle vragen die ivm financiële zekerheidsovereenkomsten rijzen worden beheerst "*door het recht van het land waar de betrokken rekening wordt aangehouden*"

Deel I – Algemene inleiding

D. Overzicht van het Europees 'acquis'

- Europees ipr : ruime benadering
- 1°) 'Klassieke' vragen :
 - Toepasselijk recht
 - Bevoegdheid
 - Erkenning / tenuivoerlegging

Deel I – Algemene inleiding

D. Overzicht van het Europees 'acquis'

- 2°) Eenmaking materieel recht
- Vb. : art. 31 ErfrechtVo : indien volgorde van overlijden van 2 personen onzeker is én “deze situatie in die rechtsstelsels op uiteenlopende wijze is geregeld ..., kan geen van de overledenen rechten op de nalatenschap van de andere ... laten gelden”

Deel I – Algemene inleiding

D. Overzicht van het Europees 'acquis'

- 3°) Samenwerking :
 - 'Traditionele' justitiële samenwerking (vb. : uiwisseling gerechtelijke stukken)
 - Doorgedreven samenwerking – Eur. Justitieël Netwerk

Deel I – Algemene inleiding

E. Lopende projecten

- Verschillende projecten recent afgerond (ErfrechtVo; Brussel *Ibis*)
- Andere projecten die nog lopen:
- A) Herziening bestaande instrumenten – vb. :
 - Herziening insolventieVo
 - Herziening Brussel II*ibis*
 - Herziening BewijsVo

Deel I – Algemene inleiding

E. Lopende projecten

- B) Nieuwe instrumenten ontwikkelen:
 - Voorstel 'Huwelijksvermogensrecht' 2011
 - Voorstel CESL 2011 (link met Rome I-Vo : overweging 14 Preambule)
 - Voorstel 'Public Documents'

FOD Justitie - April 2013

Deel I – Algemene inleiding

E. Lopende projecten

- C) Toekomstmuziek?
 - 'Rome 0'-Vo : algemene ipr-regels?
 - Codificatie Europees ipr?

Deel I – Algemene inleiding

F. Verhoudingen Europees, nationaal en internationaal ipr

- Europees ipr en nationaal ipr?
 - Voorrang Europees ipr op nationaal ipr → noodzaak om WIPR aan te passen (vb. : art. 39-1° WIPR; art 98 WIPR)
 - Europees ipr vaak inspiratiebron voor nationaal ipr

Deel I – Algemene inleiding

F. Verhoudingen Europees, nationaal en internationaal ipr

- Europees ipr en nationaal recht? Wisselwerking
 - _ Noodzaak om nationaal recht aan te passen (vb. : art. 54 Brussel *Ibis*-Vo : aanpassing van een maatregel die in een buitenlandse beslissing word bevolen, indien die maatregel in Belgisch recht onbekend is → in overeenstemming te brengen met een maatregel die gelijkwaardige gevolgen heeft)
 - _ Bijwerking informatie op Eur. justitieel netwerk

Deel I – Algemene inleiding

F. Verhoudingen Europees, nationaal en internationaal ipr

- Europees ipr en internationaal ipr?
 - In begindagen van Europees ipr
soms troebele relatie
 - Thans : relatie meer ontspannen
 - samenwerking en geen
concurrentie (vb. :
OnderhoudsVo en Haags
Protocol)

FOD Justitie - April 2013

Deel I – Algemene inleiding

F. Verhoudingen Europees, nationaal en internationaal ipr

- vb. Europees ipr en internationaal ipr
: art. 75 ErfrechtVo
 - Beginsel : voorrang ErfrechtVo op verdragen gesloten tussen uitsluitend LS (art. 75-2)
 - Nuance : Vo “laat onverlet” de verdragen waarbij LS partijen zijn, in het bijzonder 1961 Haags Testamentenverdrag (art. 71-1)

Europees internationaal privaatrecht – huidige trends en overzicht

Patrick Wautelet

- **Deel I** - algemene inleiding
- **Deel II** – *het Europees burgerlijk procesrecht : de bevoegdheid*
- **Deel III** – het Europees burgerlijk procesrecht : vrij verkeer van beslissingen en akten
- **Deel IV** – welk recht is van toepassing krachtens Europees ipr?

Deel II – Internationale bevoegdheid

- § 1. Inleiding en algemene beginselen
- § 2. Bepaling van de bevoegdheid door de partijen
- § 3. Objectieve bepaling van de bevoegdheid
- § 4. Bijkomende mechanismen

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- Waarom Europese bevoegdheidsregels?
 - 'Level playing field' : weg met de verscheidenheid van nationale bevoegdheidsregels
 - Noodzakelijk uitgangspunt voor vrij verkeer – link tussen twee vragen

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- Wanneer zijn de Europese bevoegdheidsregels van toepassing?
- Verschillende opties
- 1ste benadering : Europese bevoegdheidsregels *naast* (boven) nationale bevoegdheidsregels

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- Samenloop - vb. :
 - Brussel I / Brussel *Ibis*-Vo : woonplaats van de verweerder als beslissend factor
 - Brussel II *Ibis* : indien verweerder geen onderdaan LS en geen verblijf in LS én geen LS bevoegd op grond van Vo : toepassing nationale regels
 - InsolventieVo : slechts indien COMI in een LS

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- Gevolgen
 - 1°) Vrijheid voor LS om regels uit te vaardigen voor geschillen die buiten Eur. regels vallen (verhoudingen met derde Staten):
 - Inspiratie op Europese regels (vb. : art. 1-13 WBRv; art. 5-14 WIPR)
 - Autonoom nationaal recht (vb. : Frankrijk, VK; art. 118 WIPR)

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- Gevolgen
 - _ 2°) Afbakening van toepassingsgebied van verschillende regelingen
 - Brussel I-Vo :
 - _ Woonplaats van de verweerder
 - _ Nuances : exclusieve bevoegdheden; forumbedingen; beschermende regels, enz.
 - Brussels *Ibis*-Vo : nationaal recht relevant indien geen enkele rechtbank uit LS krachtens Vo bevoegd is (art. 7/14)

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- 2de benadering : Europese bevoegdheidsregels boven nationale bevoegdheidsregels
- vb. :
 - AlimentatieVo (overweging 15 : “...er dient geen enkele verwijzing naar de bevoegdheidsregels van het nationale recht meer te worden opgenomen...”)
 - ErfrechtVo (overweging 30 : “dient deze verordening limitatief, in een hiërarchische volgorde, de gronden op te sommen, op grond waarvan deze subsidiaire bevoegdheid kan worden uitgeoefend”...)

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- Gevolgen:
 - _ Geen restruimte voor nationale bevoegdheidsregels (nuance : geschillen die buiten materieel toepassingsgebied van Eur. regels vallen)
 - _ Noodzaak om Europese regels aan te passen:
 - Subsidiaire bevoegdheidsregels (vb. : art. 10 ErfrechtVo)
 - Forum necessitatis (vb. : art 7 AlimentatieVo)
 - Verhoudingen met derde Staten:
 - _ Matiging bij bevoegdheidsaanspraken
 - _ Quid erkenning buiten EU?

FOD Justitie - April 2013

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- Hoe Europese bevoegdheidsregels opstellen?
- 1ste moeilijkheid : kwalificatie → noodzaak om materieel toepassingsgebied van regels af te bakenen, rekening houdend met verscheidenheid nationale rechten

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- In een aantal situaties : moeilijkheid vindt zijn oorsprong in onbepaald karakter van begrip
- vb. : Brussel *Ibis* van toepassing op “echtscheiding, scheiding van tafel en bed en nietigverklaring van het huwelijk” : quid met huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht?

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- In andere situaties : moeilijkheid vindt zijn oorsprong in onbepaalbaarheid van begrip uit nationaal recht – vb. : pauliaanse vordering:
 - _ Valt niet onder 'buitencontractuele aansprakelijkheid' (art. 5(3) Brussel I-Vo)
 - _ Valt evenmin onder 'zakelijke rechten op onroerende goederen' (art. 22(1) Brussel I-Vo)

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- Methodes?
 - Uitsluiting van bepaalde vragen (vb. : art. 1(2) Erfrecht-Vo)
 - Bepaling van toepassingsbereik (toepasselijke wet; quid bevoegdheid?)

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- 2de moeilijkheid : meerdere bevoegde rechters of niet?
- vb. :
 - Brussel I, Brussel II *bis*,
OnderhoudsVo : meerdere fora
 - ErfrechtVo : een bevoegde rechter, met nuances
 - Insolventie : een enkele rechter bevoegd

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- Indien meerdere fora :
bevoegdheidsladder of niet?
- vb. :
 - Brussel I : bevoegdheidsladder
(zichtbaar en onzichtbaar)
 - Brussel II*bis* : geen
bevoegdheidsladder

Deel II – Internationale bevoegdheid

A. Inleiding en alg. beginselen

- Indien bevoegdheidsladder : actieve rol van de rechter (bij bepalen van bevoegdheid én buitenlandse beslissing)
- Indien geen bevoegdheidsladder : 'latente' keuze door partijen?

Deel II – Internationale bevoegdheid

B. Bepaling door de partijen

- Grondbeginsel : partijen mogen zelf bepalen aan welke rechter bevoegdheid toekomt
- → forumbeding
“Alle geschillen die uit of met betrekking tot deze overeenkomst ontstaan, zullen definitief worden beslecht door de rechtbanken te Antwerpen”

Deel II – Internationale bevoegdheid

B. Bepaling door de partijen

- Gemeenschappelijke kenmerken :
 - Regels slechts relevant voor zover keuze voor rechter LS
 - Geen impliciete keuze voor een rechtbank
 - 'Tweeling'-regeling voor vrijwillige verschijning (vb. : art. 24 Brussel I; art. 5 OnderhoudsVo; art. 9 ErfrechtVo)

Deel II – Internationale bevoegdheid

B. Bepaling door de partijen

- 1°) Wanneer hebben partijen de keuze?
- i) Vaste waarde : Brussel I / Brussel Ibis (burgerlijke en handelszaak)
- Niet beperkt tot contracten :
"geschillen die naar aanleiding van een bepaalde rechtsbetrekking zijn ontstaan of zullen ontstaan"

Deel II – Internationale bevoegdheid

B. Bepaling door de partijen

- Uitbreiding van de keuzemogelijkheid:
 - OnderhoudsVo (art. 4) : keuze uit een welbepaalde lijst
 - ErfrechtVo (art. 5) : keuze slechts indien overledene rechtskeuze had gedaan én keuze slechts voor rechtbanken van LS waarvan wet toepassing vindt
- geen volwaardige 'forumkeuze', eerder een 'forumselectie'

Deel II – Internationale bevoegdheid

B. Bepaling door de partijen

- Geen ruimte voor wilsautonomie:
 - Insolventie : dwingende bevoegdheidsregel
 - Echtscheiding : BrusselIIbis (doch : in geval van gemeenschappelijk verzoek, mogelijkheid om rechters van de verblijfplaats van één van de echtgenoten te vatten - art. 3 par. 1 lid. a, 4de optie)

FOD Justitie - April 2013

Deel II – Internationale bevoegdheid

B. Bepaling door de partijen

- 2°) Hoe een keuze uitbrengen?
- Geldigheidsvragen – dubbele perspectief
- A) Welke regeling?
 - Zuiver Europese regeling – vb. :
vormelijke vereisten voor
forumbedingen onder Brussel I-Vo
(‘self-contained’)
 - Gemengd Europees + nationaal – vb. :
inhoudelijke vereisten voor
forumbedingen onder Brussel I

Deel II – Internationale bevoegdheid

B. Bepaling door de partijen

- B) Welke vereisten? Focus op vormelijke geldigheid
 - _ Liberale regeling – vb. : art. 23 Brussel I (geldig indien schriftelijk, schriftelijk bevestigde mondeling akkoord, handelswijzen tussen partijen en gebruiken van de intle handel)

 - _ Strengere regeling – vb. :
 - Art. 4 par. 2 OnderhoudsVo : “schriftelijk gesloten”
 - Art. 5 par. 2 ErfrechtVo : “...bij een schriftelijke overeenkomst, die door de betrokken partijen wordt gedagtekend en ondertekend”

FOD Justitie - April 2013

Deel II – Internationale bevoegdheid

B. Bepaling door de partijen

- 3°) Beperkingen op keuzevrijheid –
vb. :
 - Brussel I /*Ibis* : exclusieve
bevoegdheden (art. 22 / 25)
 - OnderhoudsVo : geen
forumbeding indien geschil
betreffende een
onderhoudsverplichting jegens
een kind dat jonger is dan 18
jaar (art. 4 par. 3)

FOD Justitie - April 2013

Deel II – Internationale bevoegdheid

B. Bepaling door de partijen

- 4°) Toetsing door de rechter?
 - Bij het bepalen van de bevoegdheid
 - Ambtshalve toetsing : OnderhoudsVo (art. 10); ErfrechtVo (art. 15)
 - Geen ambtshalve toetsing : Brussel I / *Ibis*
 - Bij erkenning/tenuitvoerlegging buitenlandse beslissingen : geen toetsing op naleving van regels ivm wilsautonomie

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- Uitgangspunten :
 - Partijen mogen niet bepalen welke rechter bevoegd is
 - Partijen hebben nagelaten te bepalen welke rechter bevoegd is
- → objectieve aanwijzing, op grond van vooraf vastgelegde regels

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- Verschillende soorten objectieve regels:
 - Lokalisering van een partijen / van partijen
 - Lokalisering van een feit (juridisch)
 - Beschermende lokalisering
 - Exclusieve lokalisering
 - Niet-lokalisering

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- 1°) Lokalisering van één partijen / van partijen
- Bevoegdheidsregel gesteund op de woonplaats, gewoonlijke verblijfplaats of 'COMI' van een partij / van partijen
- Methode wordt zeer vaak gebruikt:
 - Art. 2 Brussel I
 - Art. 3 Brussel II*bis*
 - Art. 3 insolventie
 - Art. 3 OnderhoudsVo
 - Art. 4 ErfrechtVo

FOD Justitie - April 2013

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- Gemeenschappelijke kenmerken:
- i) Algemeen karakter van de bevoegdheid
- Bevoegdheid slaat op heel contentieux dat onder Vo valt

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- Gemeenschappelijke kenmerken:
- ii) Aarzeling om definitie te geven van bevoegdheidselement
 - COMI : overweging 13 (“...plaats waar de schuldenaar gewoonlijk het beheer over zijn belangen voert...”)
 - Woonplaats : artt. 59 en 60 Brussel I → verwijzing naar nationaal recht / lijst met 3 opties
 - Gewoonlijke verblijfplaats : bewuste keuze om geen definitie te verschaffen; evolutie met ErfrechtVo? (overweging 23-24)

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- Verschillen
- i) Verscheidenheid van de aanknopingen:
 - _ Woonplaats (Brussel I – doch oud art. 5(2) :
gewoonlijke verblijfplaats)
 - _ COMI (insolventieVo)
 - _ Gewoonlijke verblijfplaats (OnderhoudsVo; ErfrechtVo;
Brussel IIbis):
 - Eiser
 - Verweerder
 - Schuldeiser
 - Echtgenoten, enz.
 - _ Gemeenschappelijke nationaliteit (Brussel IIbis; art. 6
OnderhoudsVo)

FOD Justitie - April 2013

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- Verschillen
- ii) Waarde van de regel:
 - Enige regel (insolventieVo)
 - Subsidiaire regel (Brussel I)
 - Een regel in groter pakket (AlimentatieVo; ErfrechtVo)
 - Centrale regel – met verschillende variaties (Brussel II*bis*)

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- 2°) Lokalisering van een feit
- Grote verscheidenheid van de feiten die als grondslag dienen – vb. :
 - *Forum contractus*
 - *Forum delictu*
 - Plaats waar goed ligt (art. 10 ErfrechtVo; art. 5(4°) Brussel Ibis-Vo – teruggave van cultuurgood)

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- Gemeenschappelijke kenmerken
 - Bevoegdheid beperkt tot een domein / welbepaalde vraag
 - Ratio : nauwe band tussen geschil en rechter
 - Toepassing vaak moeilijk – omvangrijke rechtspraak (vb. : art. 5(1) en 5(3) Brussel I-Vo)

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- 3°) Beschermende lokalisering
- Lokalisering in de Staat van een partij, om deze partij te beschermen (abstracte bescherming)
- vb. :
 - Consumenten/werknemers enz. (Brussel I-Vo)
 - Schuldeisers onderhoudsgeld (OnderhoudVo)
 - Art. 13 ErfrechtVo

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- 4°) Exclusieve lokalisering
- Lokalisering in één Staat om deze toe te laten eigen beleid op te leggen
- vb. : art. 22 Brussel I-Vo
- → alleen nodig indien Verordening ruimte voor keuze tussen rechtbanken laat (tegenvoorbeeld : insolventie-Vo)

Deel II – Internationale bevoegdheid

C. Objectieve bepaling

- 5°) 'Niet-lokalisering'
- Voorlopige en bewarende maatregelen : bevoegdheid wordt toegekend zonder bijzondere lokalisering
- Doelstelling : flexibiliteit inherend aan kort geding behouden
- In de praktijk : omkadering door het Hof (vb. : *van Uden*)

Deel II – Internationale bevoegdheid

D. Bijzondere mechanismem

- In vele verordeningen, mogelijkheid om verschillende rechters gelijktijdig te vatten
 - vb. :
 - Woonplaats van de verweerder (Brussel I-Vo)
 - 'Menu' in art. 3 Brussel II*bis*
- Soms rijst mogelijkheid uit onzekerheid over bevoegdheids criterium – vb. :
 - COMI (insolventieVo)
 - Gewoonlijke verblijfplaats (ErfrechtVo)

Deel II – Internationale bevoegdheid

D. Bijzondere mechanismem

- 1°) aanhangigheid en samenhang
- Belangrijkste oplossing voor parallelle procedures : aanhangigheid
- Vaste waarde in alle verordeningen :
art. 27 Brussel I; art. 19 Brussel II*bis*;
art. 12 OnderhoudsVo; art. 17
ErfrechtVo
- InsolventieVo : erkenningsregels als
oplossing voor concurrerende
procedures (*Eurofood*)

Deel II – Internationale bevoegdheid

D. Bijzondere mechanismem

- Belangrijkste kenmerken aanhangigheid:
 - Basis : chronologische volgorde (minst slechte oplossing)
 - Ruime benadering van de identiteit tussen procedures (vb. : art. 19 Brussel II*bis*) → samenhang (art. 18 ErfrechtVo; art. 13 OnderhoudsVo) geneutraliseerd
 - Europese definitie van de datum van de aanhangigheid

Deel II – Internationale bevoegdheid

D. Bijzondere mechanismen

- 2°) 'Verwijzing'
- Soepele benadering : voorkeur aan de rechter die best geplaatst is om geschil te beslechten
- 1ste poging : art 15 Brussel II*bis*
- Sindsdien : bescheiden pogingen – vb. :
 - Art. 6(a) ErfrechtVo
 - Samenwerking tussen Centrale Autoriteiten (art. 49 ev OnderhoudsVo)
- Andere mechanisme : samenwerkingsverplichting tussen instellingen (vb. : art. 31 ev InsolventieVo)

Bij wijze van besluit

- Grote verscheidenheid op verschillende vakken (inhoud bevoegdheidsregels; hiërarchie; structuur, enz.)
- Wellicht ruimte voor betere streamlining (vb. : verhouding tussen nationale en Europese regels; modaliteiten van forumkeuze)
- Noodzaak om eigenheid van elke regeling te respecteren

Europees internationaal privaatrecht – huidige trends en overzicht

Patrick Wautelet

- **Deel I** - algemene inleiding
- **Deel II** – het Europees burgerlijk procesrecht : de bevoegdheid
- ***Deel III*** – *het Europees burgerlijk procesrecht : vrij verkeer van beslissingen en akten*
- **Deel IV** – welk recht is van toepassing krachtens Europees ipr?

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

- § 1. Inleiding en algemene beginselen
- § 2. Vrij verkeer van beslissingen
- § 3. Vrij verkeer van akten

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- Vrij verkeer van beslissingen : oorspronkelijke doelstelling Europees ipr - zie art. 220 lid 4 EG-Verdrag 1957
- Komt in de plaats van 'lappendeken' van (meestal) bilaterale verdragen (zie art. 69 EEX-Vo : 88 verdragen!)
- Sedert 1968 : lange lijst van EU-instrumenten met als doel vrij verkeer van beslissingen
- Leitmotiv : “wederzijdse vertrouwen in de rechtsbedeling in de Unie” (overweging 26 Brussel *Ibis*)

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- Afschaffen van nationale grenzen : steeds tussen Lid-Staten onderling
- Gevolg : EU-instrumenten slechts van toepassing op beslissingen (en akten) afkomstig van Lid-Staten

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- Toepassingsgebied van vrij verkeer evenwel *ruim*
- 1°) Niet relevant of rechter van LS van herkomst bevoegdheid aan EU-instrument ontleent
- Zie overweging 27 Brussel *Ibis-Vo* : “Met het oog op het vrije verkeer van rechterlijke beslissingen moet een beslissing die door een gerecht van een lidstaat is gegeven, in een andere lidstaat worden erkend en ten uitvoer gelegd, ook indien het is gewezen tegen een verweerder die geen woonplaats heeft in een lidstaat”
- Dezelfde oplossing onder *ErfrechtVo*, *OnderhoudsVo*, enz.
- → Toepassingsgebied bevoegdheidsregels / vrij verkeer verschillend – primaat van vrij verkeer

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- 2°) Ruime definitie van 'beslissingen'
- vb. : art. 25 EEX-Verdrag : “elke door een gerecht van een verdragsluitende staat gegeven beslissing, ongeacht de daaraan gegeven benaming, zoals arrest, vonnis, beschikking of rechterlijk dwangbevel, alsmede de vaststelling door de griffier van het bedrag der proceskosten”

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- HvJ : brede benadering
- *“een handeling slechts als een 'beslissing' ... kan worden aangemerkt wanneer zij uitgaat van een rechterlijke instantie van een [Lid-Staat] die op eigen gezag de geschilpunten tussen partijen beslecht” (zaak 414/92)*

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- Ruime definitie standaard geworden:
- vb. Art. 2(1)(1) OnderhoudsVo : een “door een gerecht van een lidstaat gegeven beslissing inzake onderhoudsverplichtingen, ongeacht de daaraan gegeven benaming, zoals arrest, vonnis, beschikking of rechterlijk bevel tot tenuitvoerlegging, alsmede de vaststelling door de griffier van het bedrag van de proceskosten”

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- Definitie 'gerecht'? Ruime benadering :
 - _ Rechterlijke instanties
 - _ Ook administratieve autoriteiten “voor zover zij waarborgen bieden wat betreft onpartijdigheid en het horen van de partijen en voor zover hun beslissingen ...vatbaar zijn voor een rechtsmiddel” (art. 2(2) OnderhoudsVo)
 - _ Ook “juridische beroepsbeoefenars” die handelen onder toezicht van een gerechtelijke autoriteit (art. 3(2) ErfrechtVo)

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- Ook beslissingen van int'le rechtbanken genieten van vrij verkeer
- Zie overweging 11 Brussel *Ibis* : “een gerecht dat aan verscheidene lidstaten gemeenschappelijk is, zoals het Benelux-Gerechtshof voor zover dit bevoegd is voor binnen het toepassingsgebied van deze verordening vallende zaken” - Quid toekomstig Europees Octrooihof?

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- 3°) vrij verkeer omvat ook 'authentieke akten'
- Zie reeds art. 50 EEX-Verdrag
- Thans algemeen aanvaard (zie evenwel debat mbt 'erkenning' authentieke akten) – vb. art. 48 OnderhoudsVo

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- Definitie 'authentieke akten'?
 - EEX-Vo : geen definitie
 - Toenemend belang van vrij verkeer van akten → nood aan een definitie (vb. art. 2(1) lit. *i* ErfrechtVo)
 - Tussenkomsst van een overheidsorgaan of een andere bevoegde autoriteit (gemachtigde instantie)
 - Authenticiteit moet betrekking hebben op ondertekening én inhoud van de akte

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- 4°) Naast beslissingen en akten, uitbreiding van vrij verkeer naar 'situaties'?
- Rol voor primair EU-recht - voornamelijk rechtspraak HvJ
- vb. : *Garcia Avello*: geen beslissing of akte van Spaanse overheid, doch verplichting om met buitenlands element rekening te houden → 'situatie'?
- In de toekomst : verplichting om rekening te houden met ipr-oplossing van andere LS?

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

A. Inleiding en begrippen

- Naast hoofdstukken ('beslissingen' en 'akten'), bijkomende maatregelen voor vrij verkeer
- vb. :
 - afschaffing legalisatie
 - Verdrag 25.05.1987
 - Voorstel Commissie 'openbare documenten' (april 2013)
 - Voorstel Commissie Eur. Bankbeslag

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen

- Doelstelling Europees ipr :
gelijkstelling buitenlandse en lokale beslissingen → vrij verkeer
- Doelstelling (nog?) niet volledig bereikt – verwezenlijkingen op glijdende schaal

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – semi-vrij verkeer

- 1ste stap : duidelijk zichtbaar tussenstap → controle in en door Staat van 'invoer'
- vb. : uitvoering van buitenlandse beslissing
 - Art. 31 EEX-Vo – verklaring van uitvoerbaarheid
 - art. 43 ErfrechtVo – verklaring van uitvoerbaarheid
 - Art. 26 OnderhoudsVo – verklaring van uitvoerbaarheid (voor beslissingen die uit niet Verdragstaten afkomstig zijn)

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – semi-vrij verkeer

- Doorheen de jaren : 'verdamping' van controle
- vb. : EEX-Verdrag 1968 :
 - _ Geen herziening ten gronde (art. 29/34 *in fine*)
 - _ Limitatieve lijst van weigeringsgronden (artt. 27 en 28)
 - _ Eerste fase : eenzijdige procedure (“... de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevraagd, wordt in deze stand van de procedure niet gehoord” - art. 34)

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – semi-vrij verkeer

- Evolutie en verdere verdamping : eerste fase wordt stilaan 'lege doos'
- vb. : Brussel I-Vo (2000) : aangezochte rechter mag tijdens eerste fase weigeringsgronden *niet* onderzoeken (art. 41 : "... zonder toetsing uit hoofde van de artikelen 34 en 35...")
- Frankrijk : griffier belast met formeel controle (art. 509-2 CPC : "*Les requêtes aux fins ... de constatation de la force exécutoire, sur le territoire de la République, des titres exécutoires étrangers, en application du règlement (CE) du Conseil n° 44/2001 ... sont présentées au greffier en chef du tribunal de grande instance*")

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – semi-vrij verkeer

- Ook verdamping van controlepunten:
 - _ Art. 27/28 EEX-Verdrag : 5 weigeringsgronden + controle op bevoegdheid
 - _ Art. 34/35 EEX-Vo : 4 weigeringsgronden (beslissingen bij verstek : "... tenzij de verweerder tegen de beslissing geen rechtsmiddel heeft aangewend terwijl hij daartoe in staat was") + controle op bevoegdheid
 - _ Art. 40 ErfrechtVo: 4 weigeringsgronden, geen controle op bevoegdheid

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – semi-vrij verkeer

Université
de Liège

- Tenslotte : uitbreiding van gevolgen van buitenlandse beslissingen:
 - EEX-Verdrag : verlof tot tenuitvoerlegging - exequatur
 - EEX-Vo : “verzoek om een *verklaring* van uitvoerbaarheid” (art. 42)

FOD Justitie - Opleiding IPR - 2013

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – vrij verkeer

- 2de stap : 'onzichtbaar' tussenstap
- Betreft vooral 'erkenning'
- Altijd *de plano* (van rechtswege) geweest – vb. art. 26 EEX-Verdrag
“*erkend zonder vorm van proces*”

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – vrij verkeer

- Onzichtbaar tussenstap →
 - Decentralisatie van controle op buitenlandse beslissing (versnelling)
 - Geen gelijkstelling tussen lokale en buitenlandse beslissing → lokale autoriteit mag (moet) nog steeds controleren
- Erkenning '*de plano*': fundamenteel beginsel Europees ipr (vb. : art. 23(1) OnderhoudsVo : “zonder dat daartoe een procedure vereist is”)

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – vrij verkeer

- 3de stap : geen tussenstap – afschaffing van intermediaire stap

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – vrij verkeer

- Beginpunt : experimenten begin 2000 :
 - EET-Vo (art. 5) – onbetwiste schuldvorderingen
 - Brussel II*bis* (art. 40-41-42) – omgangsrecht + terugkeer van kind
- Beperkt toepassingsgebied!

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – vrij verkeer

- Uitbreiding van experimenten
 - Art. 19 Betalingsbevel
 - Art. 20 Geringe vorderingen
 - Art. 17 OnderhoudsVo
 - Art. 39 Brussel *Ibis*-Vo :
“zonder dat een verklaring van uitvoerbaarheid is vereist”

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – vrij verkeer

- Geen volledige gelijkstelling met 'lokale' beslissingen
 - Bijkomende 'formele' vereisten (vb. : verplichting om certificaat voor te leggen of authentieke kopie van beslissing – art. 42(1) Brussel *Ibis*-Vo; verplichting om vertaling van beslissing voor te leggen – art. 43 Brussel *Ibis*-Vo)
 - Mogelijkheid om zich tegen uitvoering te verzetten in land van uitvoering (vb. : art. 46 Brussel *Ibis*-Vo – verzoek tot weigering van tenuitvoerlegging in LS van tenuitvoerlegging – onderzoek naar weigeringsgronden)

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – vrij verkeer

- Weigeringsgronden blijven een rol spelen binnen EU
- Klassieke lijst (EU-acquis)
 - Openbare orde ('kennelijk strijdig') – vb. : reservataire rechten erfgenamen?
 - Rechten van verdediging (beperkt toepassingsgebied)
 - Onverenigbare beslissingen

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

B. Beslissingen – vrij verkeer

- Slotsom : 'vrij verkeer' binnen de EU?
 - Tussenstap blijft in vele gevallen bestaan – vb. geen algemeen beginsel van afschaffing van voorafgaandelijk controle voor grensoverschrijdende uitvoering:
 - art. 43 ErfrechtVo – geen afschaffing van exequatur
 - Art. 26 OnderhoudsVo – geen afschaffing van exequatur voor beslissingen die uit niet Verdragstaten afkomstig zijn
 - Wanneer tussenstap verdwijnt, controlemogelijkheid in aangezochte LS blijft mogelijk (doch aangepast : '*inversion du contentieux*')
 - Bijkomende, minder zichtbare moeilijkheden van grensovergang - vb. : welke gevolgen toekennen aan buitenlandse beslissing

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

C. Akten

- Merkbare evolutie : van 'bijna vergeten' naar 'centrum van belangstelling'
 - 'Bijna vergeten' : vb. : EEX-Verdrag – één artikel, met verwijzing naar procedure voor beslissingen
 - Mikpunt van belangstelling : vb. : debatten mbt ErfrechtVo

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

C. Akten

- 1°) Uitvoering
 - Exequatur blijft de regel
 - Art. 57 EEX-Vo
 - Art. 48 jo. 26 OnderhoudsVo (akten uit niet Verdragsstaten)
 - Art. 60 ErfrechtVo
- Vgl. art. 27 par. 2 WIPR : eveneens verklaring van uitvoerbaarheid

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

C. Akten

- Uitzonderingen :
 - Art. 58 Brussel *Ibis*-Vo : “zonder dat enige verklaring van uitvoerbaarheid is vereist”
 - Art. 48/17-2° OnderhoudsVo (akte uit land gebonden door Protocol) - “zonder dat een uitvoerbaarverklaring vereist is”
- → Afschaffing van exequatur... maar mogelijkheid van verzoek tot weigering van uitvoering (vb. art. 58 Brussel *Ibis*-Vo : toetsing van openbare orde)

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

C. Akten

- 2°) 'Erkenning'
- Eerste instrumenten : geen sprake van 'erkenning' (ook 'oude' verdragen)
- Kantelmoment : Brussel II*bis* : 'erkenning' van buitenlandse akten - "Authentieke akten, verleden en uitvoerbaar in een lidstaat ... worden onder dezelfde voorwaarden erkend en uitvoerbaar gemaakt als beslissingen.
- Ontwerp ErfrechtVo : voorstel van 'erkenning' van akten → debat barst los

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

C. Akten

- Situatie vandaag?
- In bepaalde instrumenten :
'erkenning' wordt niet geïmplementeerd
- vb. : Brussel *Ibis-Vo*

Deel III – Vrij verkeer van beslissingen en akten

C. Akten

- Andere instrumenten : 'erkenning' wel geregeld
 - vb. : ErfrechtVO : ontleding van verschillende gevolgen:
 - 'aanvaarding' – focus op bijzondere bewijskracht van authentieke akten (art. 59-1)
 - Dezelfde bewijskracht als in LS van herkomst
 - De daarmee meest vergelijkbare bewijskracht
 - Grens : openbare orde
 - Echtheid van authentieke akte : LS van oorsprong
 - Geldigheid van rechtshandeling : bevoegdheid ten gronde
- Vgl. art. 27 WIPR : 'erkenning' slaat op inhoud van akte (onder ErfrechtVo : valt niet onder bijzondere regeling voor authentieke akten)

- Vrij verkeer?
 - Duidelijke ambities:
 - Ruim toepassingsgebied
 - Gestage evolutie naar vrijer verkeer
 - Vrij verkeer als ultieme doelstelling, wordt geleidelijk bereikt

Europees internationaal privaatrecht – huidige trends en overzicht

Patrick Wautelet

- **Deel I** - algemene inleiding
- **Deel II** – het Europees burgerlijk procesrecht : de bevoegdheid
- **Deel III** – het Europees burgerlijk procesrecht : vrij verkeer van beslissingen en akten
- **Deel IV** – *welk recht is van toepassing krachtens Europees ipr?*

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

- § 1. Inleiding en algemene beginselen
- § 2. Keuze door partij(-en)
- § 3. Objectieve bepaling toepasselijk recht
- §4. Algemene deel van het ipr

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- Toepasselijk recht minder ontwikkeld in Europees ipr dan procesrecht (→ veel minder rechtspraak HvJ)
- Oorspronkelijke doelstelling : eenvormige verwijzingsregels naast procesrechtelijke regels
 - Rechtszekerheid verhogen
 - Forum shopping vermijden
 - Ersatzoplossing voor eenmaking materieel recht

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- Eerste stap : Ontwerp Verdrag toepasselijk recht contracten en onrechtmatige daad (1972)
- Onderhandelingen stopgezet na toetreding VK/IRL/DK in 1973
- Draad opnieuw opgepikt einde 1970 → EVO 1980
- Lange tijd was EVO enige verwezenlijking... tot 2de helft 1990

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- Sindsdien vele instrumenten met eenvormige verwijzingsregels:
 - Insolventie-Vo
 - Rome II-Vo
 - Rome I-Vo
 - OnderhoudsVo (Protocol)
 - Rome III-Vo
 - ErfrechtVo

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- Daarnaast : af en toe eengemaakte verwijzingsregels in EU-instrumenten die materieel recht eenmaken
- vb. : art. 8 Finaliteitsrichtlijn (ingeval van insolventieprocedure tegen deelnemer aan 'systeem', rechten en plichten die "uit of in verband met diens deelname aan dat systeem ontstaan" onderworpen aan het recht dat het systeem beheerst)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- → focus uiteenzetting : 'algemene' ipr-instrumenten

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- Verschil met procesrechtelijke regels : *universeel* toepassingsgebied
- Europese verwijzingsregels altijd 'universeel' → toepassing *erga omnes*
- Zie art. 2 Rome I-Vo, art. 3 Rome II-Vo, art. 2 OnderhoudsProtocol, art. 4 Rome III-Vo, art. 20 ErfrechtVo

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- Gevolgen :
 - Verplichting voor LS om recht van derde Staat toe te passen (geen Europese assistentie)
 - Geen ruimte meer voor nationale verwijzingsregels (voor vragen die binnen materieel toepassingsgebied verordening vallen)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- Verhouding eenvormig verwijzingsrecht / eenvormig materieel recht? Varieert:
 - _ 1°) Geen verwijzingsrecht (vb. : Overbooking-Vo – 261/2004 : bepaling toepassingsgebied)
 - _ 2°) Loutere *verwijzing* naar bestaand ipr (vb. : art. 9-1 Betalingsachterstandrichtlijn 2011/7 : “De lidstaten zorgen ervoor, in overeenstemming met de nationale bepalingen die ingevolge het internationaal privaatrecht van toepassing zijn, dat de verkoper eigenaar blijft van de goederen totdat de prijs volledig is betaald...”)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

• Verhouding eenvormig verwijzingsrecht en eenvormig materieel recht? Varieërt:

- 3°) Verwijzingsregel als *aanvulling* voor niet geregelde vragen (vb. : art. 15 Verordening 2157/2001
– Europese vennootschap : "...wordt de oprichting van een SE beheerst door het recht dat in de staat waar de SE haar statutaire zetel heeft, op naamloze vennootschappen van toepassing is")
- 4°) Verwijzingsregel als *versterking* van eengemaakte materieel recht (vb.: art. 22(4) Richtlijn
– Consumentenkrediet 2008/48 : "De LS nemen de nodige maatregelen om te bewerkstelligen dat, indien de kredietovereenkomst een nauwe band heeft met het grondgebied van een of meer lidstaten, de consument de bescherming van deze richtlijn niet wordt ontzegd doordat het recht van een derde land wordt gekozen als op de kredietovereenkomst toepasselijk recht")

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- Quid voorstel CESL 2011?
 - CESL als “secundaire regeling voor overeenkomstenrecht” binnen recht van LS
 - Slechts van toepassing indien keuze door partijen voor grensoverschrijdende contracten (artt. 3, 4 en 8 Voorstel)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- Verhouding Rome I-Vo – CESL?
- 1°) Rome I-Vo blijft uitgangspunt – wordt niet ter zijde geschoven - “De verordeningen Rome I en Rome II blijven van toepassing en het onderhavige voorstel doet daaraan geen afbreuk” (vgl. CISG)
- CESL biedt geen allesomvattende regeling (vb. : vertegenwoordiging) – overweging 27 Preambule

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- 2°) Toepassingsgebied Rome I-Vo en CESL?
 - Rome I-Vo : “... in gevallen waarin uit het recht van verschillende landen moet worden gekozen...” (art. 1(1))
 - CESL : grensoverschrijdende contracten

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- 3°) Stroomlijning Rome I-Vo en CESL? - vb.
- A. Keuze door partijen:
 - Rome I-Vo : rechtskeuze (ook impliciet)
 - CESL : “Overeenstemming over de toepassing” CESL (geen rechtskeuze) / geen impliciete keuze (art. 8(2) : “expliciete verklaring” voor B-C)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- B. CESL en Art. 6 Rome I-Vo?
 - Is art. 6(2) toepasselijk ingeval van keuze voor CESL (hebben partijen een 'recht' gekozen?)

 - Indien keuze voor CESL én contract valt onder art. 6 Rome I-Vo :
 - Toepassing van dwingende regels van LS van gewone verblijfplaats van consument naast CESL?
 - Of exclusieve toepassing van CESL (zelfs indien hogere beschermingsniveau in LS van consument?)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- Methode van Europees ipr?
- 1°) Eenmaking via *verordening* of *richtlijn*?
 - Tot nu toe alle 'ipr-teksten' (met in hoofdzaak ipr) : verordening
 - Doch : sectoriële regels (ipr-regel als aanvulling op eenmaking van materieel recht) : verordening *of* richtlijn

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- IPR-regels in sectoriële instrumenten eenmaking materieel recht – vb. :
 - _ Richtlijn : art. 9 Richtlijn Collateral : alle vragen die ivm financiële zekerheidsovereenkomsten rijzen worden beheerst "*door het recht van het land waar de betrokken rekening wordt aangehouden*"
 - _ Verordening : art. 17 Verordening 1435/2003 Statuut Europese Coöperatieve Vennootschap : "*...wordt de oprichting van een SCE beheerst door het coöperatierecht van de lidstaat waar de SCE haar statutaire zetel heeft*"

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- 2°) Algemene ipr-trends ook zichtbaar in Europees ipr – vb. :
 - A) Gebruik van *aanknopingsladder* - vb. :
 - Art. 8 Rome III-Vo
 - Art. 4 OnderhoudsProtocol 2007
 - Art. 4 Rome II-Vo
- doch niet altijd gebruikt (art. 21 ErfrechtVo; art. 3 Rome I-Vo; art. 4 InsolventieVo)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

A. Inleiding en begrippen

- B) Specialisatie van de verwijzingsregel – vb. Rome I-Vo :
 - Art. 3 : algemene regel
 - Art. 11 : formelijke geldigheid
 - Art. 13 : onbekwaamheid
 - Art. 18 : Bewijslast enz.

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

B. Keuze door partij(-en)

- Wilsautonomie geniet prominente plaats in Europees ipr → gaat verder dan 'natuurlijk' gebied voor wilsautonomie
- Waarom ruime keuzevrijheid?
 - Verhoogde rechtszekerheid → wilsautonomie geeft meer rechtszekerheid dan andere aanknopingsfactoren (in het bijzonder in vrij verkeer-situaties → andere factoren kunnen veranderen)
 - Verlengstuk van vrij verkeer? Als een bedrijf plaats van vestiging mag kiezen, dan ook toepasselijk recht?

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

B. Keuze door partij(-en)

- Onderscheid tussen 3 categorieën:
 - 1°) Keuze van toepasselijk recht
 - 2°) Selectie van toepasselijk recht
 - 3°) Geen autonomie

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

1°) Rechtskeuzevrijheid

- 1°) Rechtskeuzevrijheid
- Startpunt : 1980 EVO : contracten
- Thans:
 - Art. 3 Rome I-Vo
 - Art. 14 Rome II-Vo

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

1°) Rechtskeuzevrijheid

- Eerste stap : art. 3 EVO 1980
- Contracten : 'natuurlijk' gebied voor rechtskeuzevrijheid
- Toch overwinning – vóór EVO nog twijfels over wilsautonomie (subjectieve/objectieve methode)

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

1°) Rechtskeuzevrijheid

- Keuzemogelijkheid onder Rome I-Vo :
bijzonder ruim:
 - Rechtskeuze voor én tijdens contract
(wijziging van rechtskeuze)
 - Partiële rechtskeuze (*dépeçage*)
 - Vrije keuze – geen vereiste van band
tussen contract en gekozen recht
 - *Conflictenrechtelijke* keuze (niet alleen
aanvullend recht, doch ook dwingend
recht wordt ter zijde geschoven)

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

1°) Rechtskeuzevrijheid

- Uitbreiding keuzemogelijkheid : Rome II-Vo
- Eveneens vermogensrechtelijke vragen
- Doch reeds substantiele verschillen:
 - Art. 14 Rome II komt nà art. 4 (algemene regel)
 - Verschillende beperkingen – o.a. keuze slechts mogelijk nà geschil

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

1°) Rechtskeuzevrijheid

- Wanneer keuze mogelijk : quid grenzen?
- Verschillende beperkingen
- 1°) Geografische beperkingen:
 - Zuiver interne situaties (art. 3 par. 3 Rome I-Vo; art. 14 par. 2 Rome II-Vo)
 - Europese situaties (art. 3 par. 4 Rome I-Vo; art. 14 par. 3 Rome II-Vo)

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

1°) Rechtskeuzevrijheid

- 2°) Beschermden categorieën
 - Rome I-Vo :
 - Consumenten
 - Werknemers
 - bescherming *na* vergelijking
 - Rome II-Vo: alle niet commerciële relaties (art. 14 par. 1 lit. b)
 - ruimere bescherming : *geen* keuze vooraf

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

1°) Rechtskeuzevrijheid

- 3°) Keuze voor niet-nationaal recht?
- Fel gecontesteerde vraag
 - 1980 EVO : consensus dat keuze slechts op nationaal recht kan slaan
 - Rome I-Vo : geen mogelijkheid van keuze voor niet-nationaal recht – wel overweging 14 Preambule indien EU zelf materieelrechtelijke bepalingen aanneemt (CESL)

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

2°) Selectie

- 2°) materies waarvoor '*selectie*' mogelijk is
- Tussen vermogensrecht en familierecht:
 - ErfrechtVo (art. 22)
 - OnderhoudsVo (art. 15)
 - Echtscheiding – Rome III-Vo (art. 5)

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

2°) Selectie

- 'Nieuwe' gebieden : beperkte wilsautonomie
- Geen keuze, doch *selectie* van toepasselijk recht uit gesloten lijst (zie art. 8 Haags 2007 OnderhoudsProtocol : “*aanwijzing van het recht*”)
- 'Hybridische' oplossing tussen subjectieve en objectieve methode

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

2°) Selectie

- Lijst?
 - _ *Ruime* lijst:
 - OnderhoudsVo (art. 8 Haags Protocol)
 - Echtscheiding : keuze voor recht van gewone verblijfplaats, nationaliteit van een der echtgenoten of *lex fori* (art. 5) (opm. : keuze van recht mogelijk, doch keuze van rechter niet onder Brussel II*bis*!)
 - _ *Beperkte* lijst : ErfrechtVo : keuze slechts mogelijk voor nationaal recht van de erflater

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

2°) Selectie

- Gemeenschappelijke problemen (1ste en 2de categorieën)
- Uitdrukkelijke / stilzwijgende keuze:
 - Rome I-Vo : de keuze “wordt uitdrukkelijk gedaan of blijkt duidelijk uit de bepalingen van de overeenkomst of de omstandigheden van het geval”
 - Rome II-Vo : de keuze “moet uitdrukkelijk geschieden of voldoende duidelijk blijken uit de omstandigheden van het geval” (art. 14 par. 1 *in fine*)
 - ErfrechtVo : rechtskeuze “wordt uitdrukkelijk gedaan ... of blijkt duidelijk uit de bewoordingen van die beschikking” (art. 22 par. 2)

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

2°) Selectie

- Quid indien selectie van nationaal recht en betrokkene heeft verschillende nationaliteiten?
 - Overweging 22 Preambule Rome III-Vo : “In de gevallen waarin deze verordening nationaliteit als aanknopingspunt voor de toepassing van het recht van een bepaalde staat hanteert, is ten aanzien van meervoudige nationaliteit het nationale recht van toepassing, met dien verstande dat de algemene beginselen van de Europese Unie ten volle moeten worden geëerbiedigd”
 - Art. 22 par. 1 ErfrechtVo : “Een persoon die meer dan een nationaliteit bezit, kan het recht kiezen van een van de staten waarvan hij op het tijdstip van de rechtskeuze de nationaliteit bezit”
 - Art. 8 Haags 2007 Protocol : geen bijzondere regel (doch Toelichtend Verslag : keuze voor om het even welke nationaliteit)

Deel IV – Welk recht?

B. Keuze door partij(-en)

3°) Geen keuzevrijheid

- 3°) Geen keuzemogelijkheid
- Eén voorbeeld : InsolventieVo
- Gevolg : geen ontsnappen aan insolventierecht van Staat van COMI (tegengewicht voor bijzonder ruime vestigingsvrijheid – *Centros* enz.)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

C. Objectieve bepaling van het toepasselijk recht

- Welke objectieve regel?
 - Geografische benadering
 - Bescherming door aanknoping

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

C. Objectieve bepaling van het toepasselijk recht

- A) Geografische benadering
- Aanknoping aan een bepaalde Staat op basis van geografische aanduiding (werkelijke of juridische)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

C. Objectieve bepaling van het toepasselijk recht

- 1°) Partij-gebonden aanknoping
- vb. : verblijfplaats, domicilie of nationaliteit van (een van) de partijen
- vb. :
 - Art. 8 Rome III-Vo (ladder)
 - Art. 3 OnderhoudsProtocol (gewoonlijke verblijfplaats onderhoudsschuldeiser)
 - Art. 21 ErfrechtVo : gewoonlijke verblijfplaats

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

C. Objectieve bepaling van het toepasselijk recht

- 'Gewoonlijke verblijfplaats' onvermijdelijk geworden
 - Geen definitie (zie overgelingen ErfrechtVo + definitie rechtspersonen : art. 23 Rome II-Vo; art. 19 Rome I-Vo)
 - Moeilijkheid om deze factor te hanteren?

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

C. Objectieve bepaling van het toepasselijk recht

- 2°) andere geografische aanknoping
- vb. :
 - art. 4 Rome II-Vo : *“het recht van het land waar de schade zich voordoet, ongeacht in welk land de schadeveroorzakende gebeurtenis zich heeft voorgedaan en ongeacht in welke landen de indirecte gevolgen van die gebeurtenis zich voordoen”*
 - Art. 9 Richtlijn financiële zekerheidsovereenkomsten : *“het recht van het land waar de betrokken rekening wordt aangehouden”*

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

C. Objectieve bepaling van het toepasselijk recht

- B) Beschermende benadering
- vb. :
 - Milieuschade : keuze van slachtoffer tussen recht van land waar schade zich voordoet en recht van het land waar de schadeveroorzakende gebeurtenis zich heeft voorgedaan (art. 7 Rome II-Vo)
 - Consumentenovereenkomst : recht van het land waar de consument zijn gewone verblijfplaats heeft (art. 6 Rome I-Vo)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

D. Algemene technieken

- 'Algemeen deel' van het ipr : in welke mate zijn de algemen mechanismen van het ipr (vb. : art. 14-21 WIPR) relevant ?

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

D. Algemene technieken

- Voor bepaalde vragen vloeit antwoord uit Europees oorsprong van de tekst
- vb. : gezag van verwijzingsregel tav rechter? → geen facultatief conflictenrecht waarbij de rechter de *lex fori* toepast, tenzij een partij de toepassing van vreemd recht claimt (wel impliciete rechtskeuze en keuze ten processe)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

D. Algemene technieken

- Quid andere mechanismen?
 - Renvoi
 - Openbare orde
 - Uitzonderingsclausule
 - Voorrangsregels

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

D. Algemene technieken

- 1°) *Renvoi*
- In beginsel geen noodzaak om renvoi in te bouwen – eenmaking van verwijzingsregels
- Wordt in de meeste verordeningen uitgesloten
- vb. : art. 20 Rome I-Vo; art. 24 Rome II-Vo; art. 11 Rome III-Vo

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

D. Algemene technieken

- Renvoi toch in overweging nemen omwille van universele draagwijdte van Europese verwijzingsregels?
- Art. 34 Erfrecht-Vo : indien toepasselijk recht dat is van een derde Staat, renvoi toegelaten indien:
 - Leidt tot toepassing van recht van een LS
 - Leidt tot toepassing van recht van een andere niet LS die zijn eigen recht zou toepassen

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

D. Algemene technieken

- 2°) Openbare orde
- Nodig omwille van :
 - Diversiteit van rechtstradities onder LS
 - Universele draagwijdte van verwijzingsregels – recht van derde Staat toepasselijk
- Ervaring : weinig gebruik (en geen misbruik) door LS

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

D. Algemene technieken

- Soms 'positieve' openbare orde clausules
 - poging in Erfrecht Vo – mislukt
 - Art. 4(2) OnderhoudsProtocol 2007 (*lex fori* vindt toepassing indien onderhoudschuldeiser-kind geen onderhoud krijgt)
 - Art. 10 Rome III-Vo

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

D. Algemene technieken

- 3°) Uitzonderingsclausule
 - Voorzien in een aantal verordeningen – vb. :
 - Art. 4(3) Rome I-Vo
 - Art. 4(3) Rome II-Vo
 - Art. 21(2) Erfrecht-Vo
 - Niet voorzien indien aanknopingsladder (vb. : Rome III-Vo)
- geen bijzondere Europese 'kleur'

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

D. Algemene technieken

- 4°) Voorrangsregels
- Noodzakelijke aanvulling op rechtskeuzevrijheid
- vb. :
 - Art. 9 Rome I-Vo
 - Art. 16 Rome II-Vo (slechts lokale voorrangsregels)

Deel IV – Welk recht is van toepassing?

D. Algemene technieken

- Geen bepaling ivm voorrangregels in Rome III-Vo, ErfrechtVo, OnderhoudsProtocol
- Europese verklaring?
- Neen:
 - Andere mechanismen (bv. art. 10 Rome III-Vo : toepassing van *lex fori* indien toepasselijk recht echtscheiding niet kent)
 - Zeer beperkte 'rechtskeuzevrijheid'